

Fenntarthatóság a gazdák mindennapjaiban

A 2SF projekt személyes interjú tapasztalatai

Bálint Csaba
AKI Agrárközgazdasági Intézet

Fenntarthatóság az agráriumban
Horpács, 2025. február 19.

Fenntarthatósági önértékelő kérdőív

Cél és alkalmazott módszerek

- Cél: fenntarthatósági önértékelési kérdőív kidolgozása gazdálkodók számára
- Szakirodalmi feldolgozás
  - fenntartható mezőgazdaság szempontjai → dimenziók és kritériumok
  - viselkedési modellek → humán tényezők
- Fenntarthatósági értékelési módszertanok áttekintése
  - struktúra, szempontok, értékelési szisztémák
- **Félig strukturált interjúk gazdálkodókkal**
  - Magyarország: 23 db
  - Szlovákia: 21 db

Felhasznált értékelési kritériumrendszerek

Rövidítés	Megnevezés	Verzió	Év	Mögöttes szervezet
SAFA	Sustainability Assessment of Food and Agriculture systems	3.0	2014	FAO
IDEA	Farm Sustainability Indicators method	V3	2008	INRAE
MASC	Multi-attribute assessment of the sustainability of cropping systems	2.0	2011	INRAE
COSA	Committee on Sustainability Assessment	1	2017	UN, OECD
RISE	Response-Inducing Sustainability Evaluation	3.0	2000	BFH-HAFL
SHARP	Self-evaluation and Holistic Assessment of Climate Resilience of Farmers and Pastoralists	2 (SHARP+)	2017	FAO
SALCA sustain	Swiss Agricultural Life Cycle Assessment	1	2014	Agroscope
SAI FSA	Farm Sustainability Assessment	3.0	2021	Sustainable Agriculture Initiative Platform
MESMIS	Indicator-based Sustainability Assessment Framework	1	2010	Rockefeller Foundation

Az önértékelés szempontjai

(értékelési kritériumrendszerek és szakirodalom alapján)

Fenntarthatósági dimenziók és elemeik:

- **Környezet:** levegő, víz, talaj, biodiverzitás, anyag és energia, növény- és állategészségügy, állatjólét
- **Társadalom:** életminőség, egészség, biztonság, esélyegyenlőség, oktatás és képzés, közösség és együttműködés, átláthatóság, generációváltás, foglalkoztatás és bérezés
- **Gazdaság:** beszerzés, értékesítés, jövedelmezőség, hatékonyság, termelékenység, kockázatmenedzsment, diverzifikáció, hozzáadott érték, hitelképesség, eladósodottság, minőségirányítás, piaci stabilitás, szerződéses viszonyok, üzleti tervezés, információ, innováció

Tényezőcsoportok:

- Észlelés
- Gyakorlat
- Tudás
- Attitűd és szándék

● Ágazatcsoportok

- Szántóföldi növénytermesztés
- Szabadföldi kertészet
- Ültetvény, szőlő
- Növényházi termelés
- Intenzív, istálló állattartás és/vagy -tenyésztés
- Extenzív/félintenzív, legeltetéses állattartás és/vagy -tenyésztés

Kérdésblokkok

A gazdaság általános jellemzői

Környezeti és klimatikus jelenségek
és folyamatok észlelése

Politikai, társadalmi és gazdasági
jelenségek és folyamatok észlelése

Gazdálkodási gyakorlat, ellenőrzés
és felülvizsgálat

Tudás

Viszonyulás és szándék

Az interjúk tapasztalatai

Az interjúk felépítése

Alapadatok a gazdaságvezetőre vonatkozóan

- nem, kor, képzettség, földrajzi elhelyezkedés

Gazdaság bemutatása

- forma, tevékenység, üzemméret, foglalkoztatás, termékek, értékesítési csatornák, együttműködések

Gazdaság értékelése

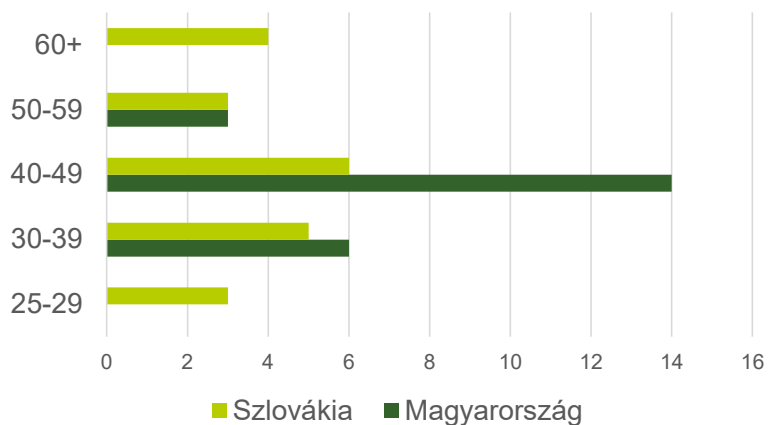
- belső (erősségek, gyengeségek) és külső (lehetőségek veszélyek)
- környezeti, társadalmi és gazdasági dimenziók

Fenntarthatósági tényezők

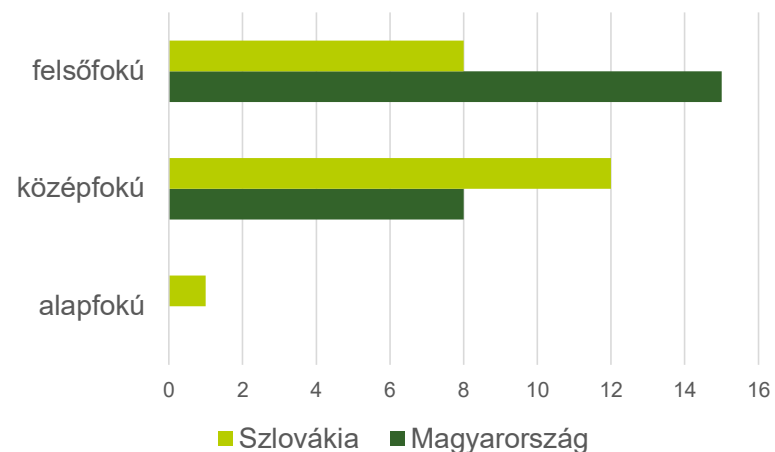
- fenntarthatóság értelmezése
- gazdaság fenntarthatóságának megítélése
- üzemen túlmutató hatások
- előmozdító és gátló tényezők
- gazdaság jövőképe

Az interjúalanyok jellemzői (1.)

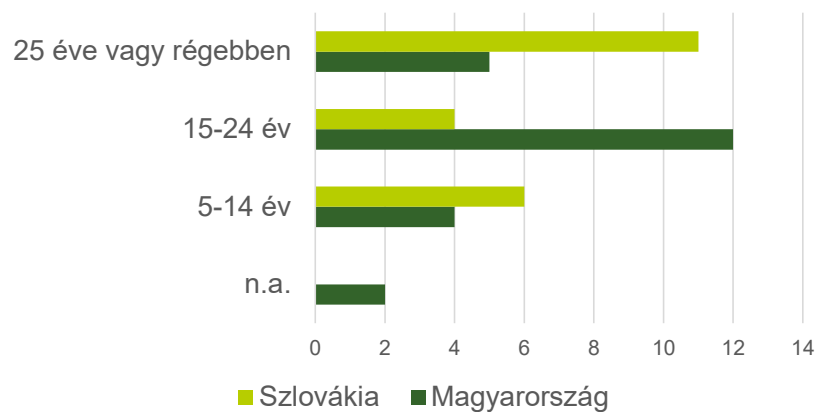
Korcsoportok

Képzetségi szint

Gazdálkodásban eltöltött tapasztalat

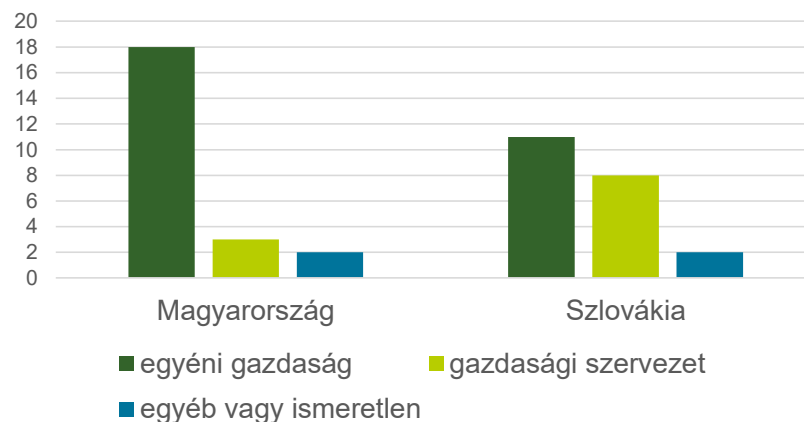

23 db magyarországi,
21 db szlovákiai interjú

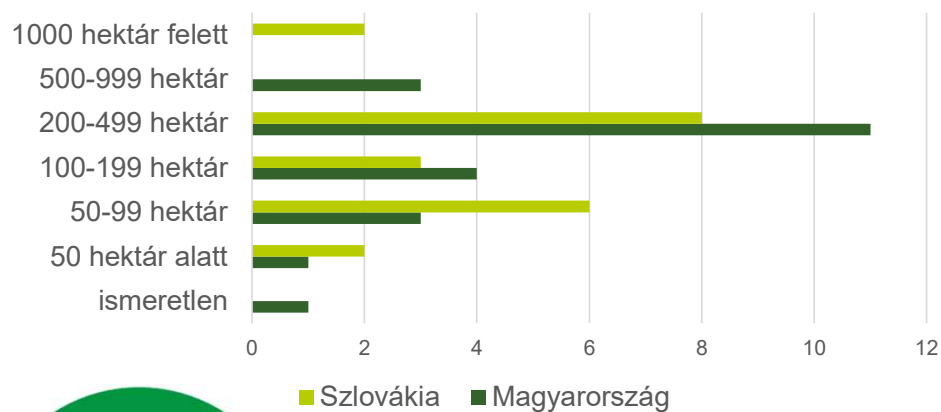
43 férfi, 1 nő interjúalany

Az interjúalanyok jellemzői (2.)

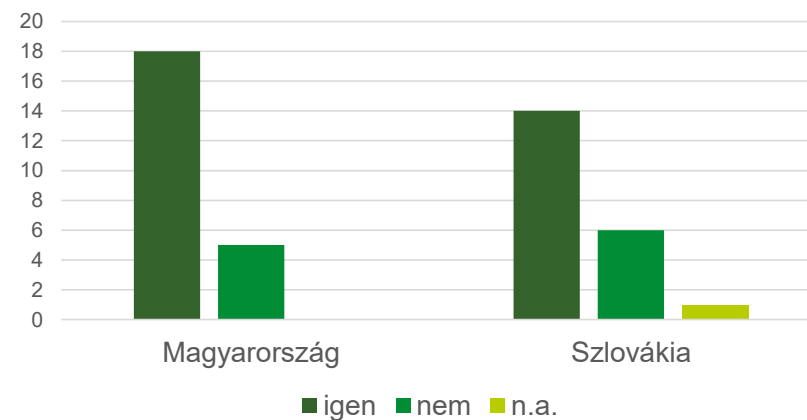
Gazdaságtípus

Területméret (ha)

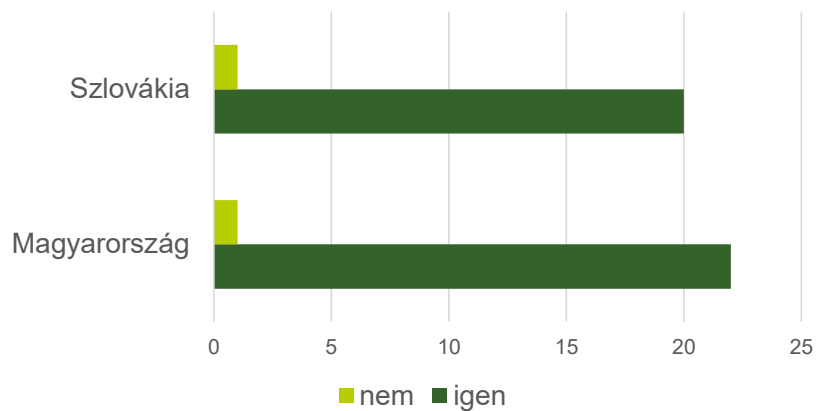

Fizetett munkaerő megléte

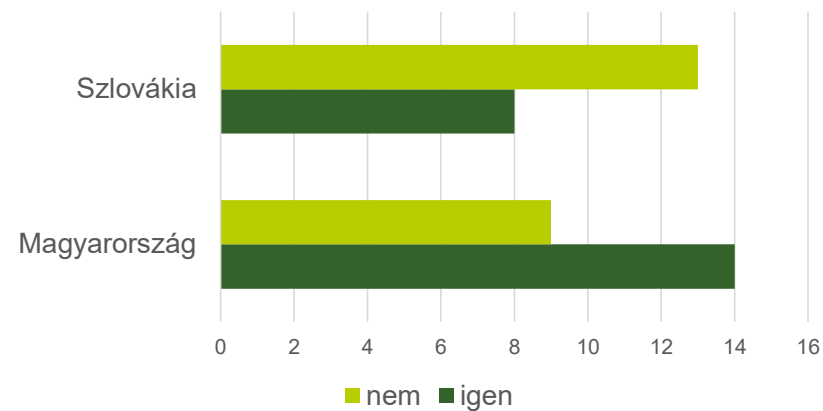

Az interjúalanyok jellemzői (3.)

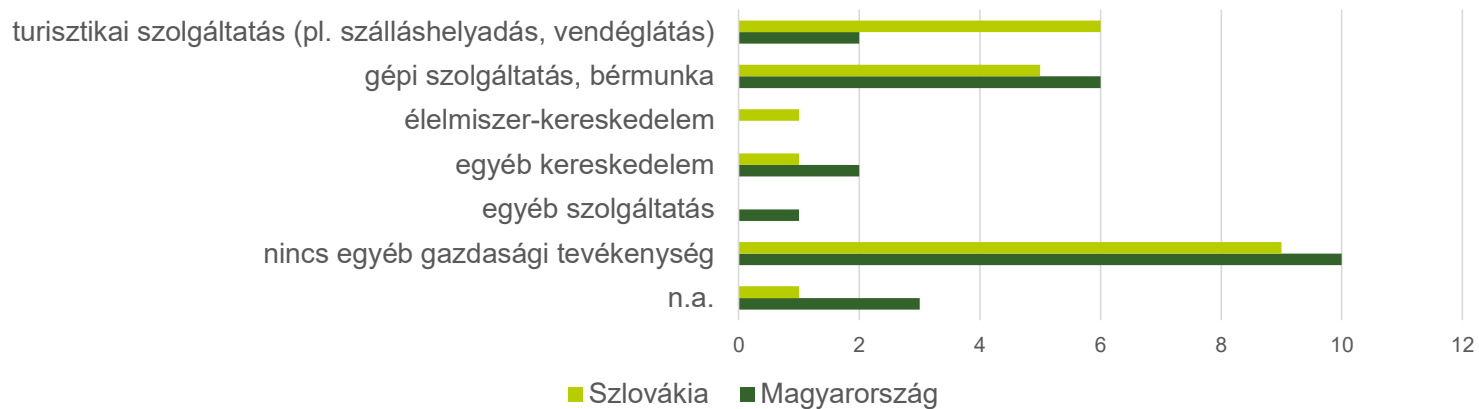
Van növénytermesztés

Van haszonállat-tartás

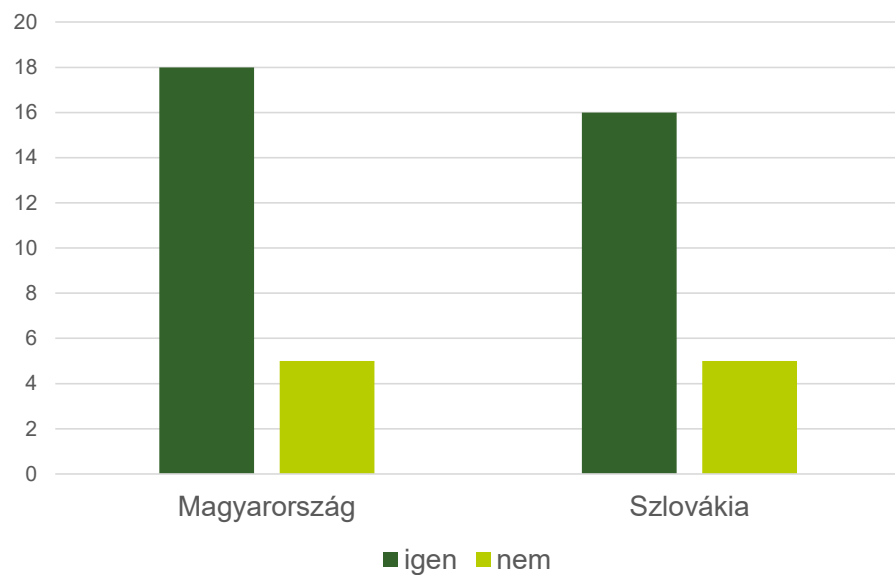

Egyéb gazdasági tevékenységek

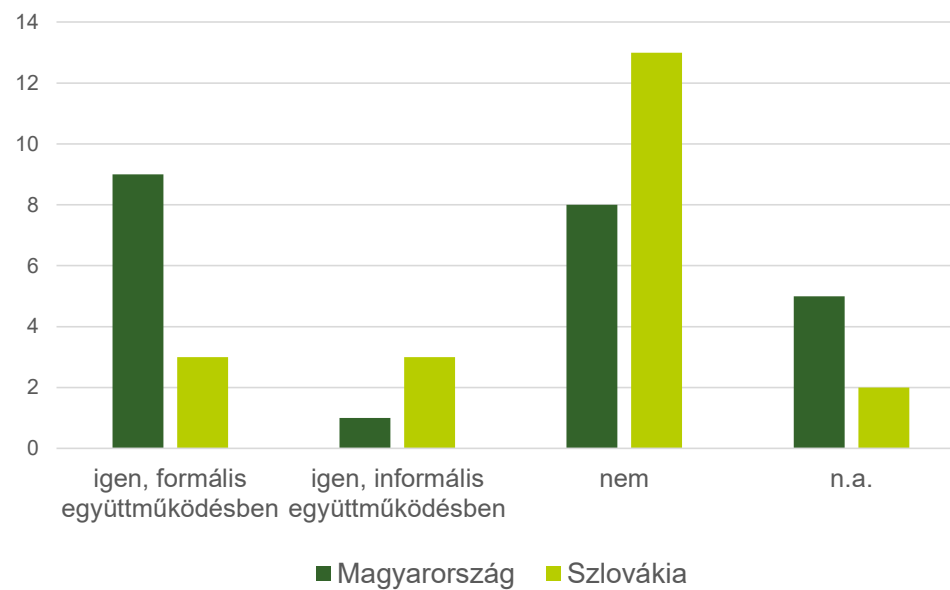

Az interjúalanyok jellemzői (4.)

Szaktanácsadási szolgáltatás igénybevétele

Részvétel együttműködésben

Belső tényezők – gazdasági dimenzió

Az interjúalanyok által azonosított legjellemzőbb gazdasági erősségek és gyengeségek

Erősségek:

- szakértelem, tapasztalat, jártasság
- függetlenség, önálló döntések
- több lábon állás
- hatékonyság
- nincs hitel, eladósodás
- saját földterület
- jó adottságú területek
- egyben lévő/jól megközelíthető területek
- saját géppark/magas fokú gépesítettség
- közvetlen értékesítés a fogyasztóknak

Gyengeségek:

- széttagolt területek
- kis (saját) terület
- tőkehiány
- árérzékenység
- humán, technológiai és tárolási kapacitások
- előregedett/elavult technológia

Belső tényezők – társadalmi dimenzió

Az interjúalanyok által azonosított legjellemzőbb társadalmi erősségek és gyengeségek

Erősségek:

- családi összefogás
- generációváltás (gazdaság továbbadása)
- foglalkoztatás (több embernek, családnak adnak munkát)
- kapcsolati tőke
- egészséges, minőségi termék-előállítás
- helyi szerepvállalás

Gyengeségek:

- magára maradottság a gazdasággal
- gazdaság-utódlás hiánya
- vezetői készségek hiánya

Belső tényezők – környezeti dimenzió

Az interjúalanyok által azonosított legjellemzőbb környezeti erősségek és gyengeségek

Erősségek:

- átgondolt, okszerű inputfelhasználás (üzemanyag, műtrágya, növényvédőszer)
- jó adottságú (fekvésű, minőségű) területek
- nagy táblák és gépek --> hatékonyság, kisebb környezetterhelés
- öntözés lehetősége
- szakszerű hulladékkezelés

Gyengeségek:

- rossz adottságú területek
- gyenge minőségű talajok
- öntözési lehetőség hiánya

Külső tényezők – gazdasági dimenzió

Az interjúalanyok által azonosított legjellemzőbb gazdasági lehetőségek és veszélyek

Lehetőségek:

- pályázatok, támogatások
- (fizetőképes) kereslet a gazdaság termékei iránt
- helyi vevőkör
- környékbeli infrastrukturális viszonyok, fejlesztések
- technológiai modernizáció

Veszélyek:

- piaci kiszolgáltatottság, gyenge alkupozíció
- munkaerő mennyiségi és minőségi problémái
- áringadozások, kiszámíthatatlanság
- korlátozott földpiac, növekvő földárak, bérleti díjak, külföldiek földvásárlása
- politikai, geopolitikai folyamatok (pl. háború)
- külföldi versenytársak térnyerése
- ipari üzemek telepítésének hatásai
- változó jogszabályi környezet

Külső tényezők – társadalmi dimenzió

Az interjúalanyok által azonosított legjellemzőbb társadalmi lehetőségek és veszélyek

Lehetőségek:

- társadalmi igény a minőségi élelmiszerre (tudatos vásárlás)
- partnerség, együttműködés, bizalom
- javuló társadalmi elfogadottság

Veszélyek:

- mezőgazdasági munka alacsony vonzereje
- munkaerő elvándorlása (gyárak, külföld)
- együttműködés hiánya
- fogyasztói szokások megváltozása
- mezőgazdaság rossz híre, torz imázsa

Külső tényezők – környezeti dimenzió

Az interjúalanyok által azonosított legjellemzőbb környezeti lehetőségek és veszélyek

Lehetőségek:

- öntözéshez víznyerési lehetőségek (kút, kanális)
- termálvíz
- éghajlati, időjárási jelenségek kettőssége

Veszélyek:

- éghajlatváltozás, változékony időjárás
- kártevők, betegségek
- rossz minőségű talajok

A fenntarthatóság jelentése az interjúalanyok számára – szemelvények (1.)

- „Nekem a fenntarthatóság elsősorban azt jelenti, hogy ha akarnak, akkor az unokáim is tudnak majd gazdálkodni az én földjeimmel.” (39 éves vegyes gazdálkodó, Magyarország)
- „Az én fogalmaim szerint úgy fenntartható valami, hogy ha legalább pozitívan zársz egy évet. (...) Legyen, ami tovább lendületet ad a gazdaságodnak.” (40 éves növénytermesztő, Magyarország)
- „Műtrágyát valamennyire visszaszorítani, nem össze vissza szántani, nem kizsigerelni a földet...” (64 éves növénytermesztő, Szlovákia)
- „A fenntarthatóság a gazdaságos működtetésnek a jelzője, amikor látom, hogy például a szarvasmarha állomány megfelelően gyarapszik, nem csak súlyban, hanem darabszámra is. Vagy, hogyha a földek időben vannak művelve, normális termést hoznak... Tehát elégedettek vagyunk, van értelme annak, amit csinálunk.” (52 éves vegyes gazdálkodó, Magyarország)

A fenntarthatóság jelentése az interjúalanyok számára – szemelvények (2.)

- „Nem csak a gazdálkodási és a környezeti fenntarthatóságot kell figyelembe vennünk, hanem a human erőforrás részét is, és a műszaki megoldások területén biztosítható fentarthatóságot.” (58 éves kertész, Szlovákia)
- „Kiszámítható jövedelemforrás legyen, ne kelljen aggódni a következő évi bevételek miatt.” (40 éves növénytermesztő, Magyarország)
- „Évről évre legalább akkora nyereségre szert tenni, hogy le tudjam finanszírozni a következő esztendő, és az általam vállalt alkalmazottaknak minden napra meg tudjam adni a betevőt. Ezt jelenti.” (35 éves növénytermesztő, Magyarország)
- „Egészségben és hozzáértésben szeretném tovább folytatni. Ebből szeretném megadni a körülményeket ahhoz, hogy tovább létezhessünk ebből a termelésből.” (47 éves növénytermesztő, Szlovákia)
- „Ha a helyi emberek, a helyi gazdálkodók lennének a tulajdonosai is ennek a környéknek.” (53 éves növénytermesztő, Szlovákia)

Az interjúalany gazdaságok önmaguknak tulajdonított üzemen túlmutató hatásai

- biztonságos élelmiszer-ellátás
- foglalkoztatás, megélhetés nyújtása
- helyi gazdaság, kereskedelem fejlődése
- szemléletformálás, példamutatás
- megművelt területek
- rendezett táj
- ...

Miben látják az interjúalanyok saját gazdaságaik fenntarthatóságát?

Gazdasági szempontból:

- hosszú távú tervezés
- minőség
- folyamatos fejlesztés
- pénzügyi stabilitás
- támogatások, hitelek?

Társadalmi szempontból:

- családon belüli munkamegosztás
- többgenerációs megélhetés
- gazdaság továbbörökítése
- egészséges táplálkozás szükségleteinek kielégítése

Környezeti szempontból:

- talajkímélő gazdálkodás, minimális bolygatás
- vízmegtartás
- környezet megóvása

A gazdaságok jövőképeinek főbb elemei

Fennmaradás

Stabilitás

Bővülés, növekedés

Technológia-váltás

Tevékenységbővítés

A fenntarthatósági célok elérését befolyásoló tényezők

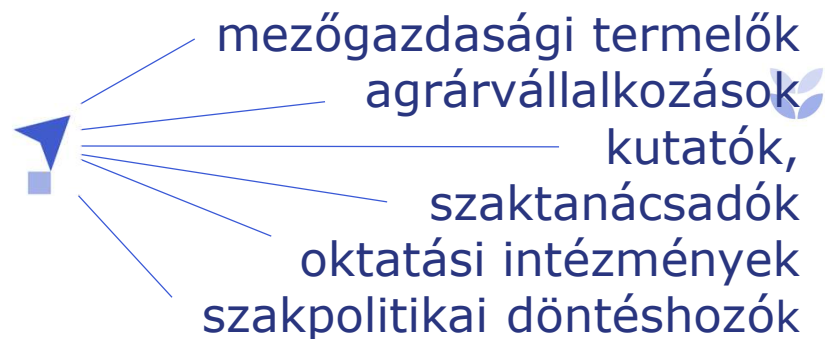
- **A jogszabályoknak, támogatási feltételeknek megfelelést eltérően ítélik meg:** van, aki szerint betartható, más szerint átláthatatlan, bürokratikus és értelmetlen rendelkezésekkel teli a rendszer
- **Amire szükség van a „zöld” követelmények betartásához:** korszerű technológiák, támogatások, tanácsadás, tudásátadás, kevesebb adminisztráció
- **Legfőbb akadályok:** tőke-, idő- és információhiány
- **Tanulási lehetőségek:** digitalizáció, marketing, piaci, pénzügyi ismeretek, talaj-, növény-, állat-egészségügy
- **Előnyben részesített tanulási, tájékozási formák:** személyes képzések, konzultációk, szakmai fórumok, online kurzusok, podcastek

Innovációt és Digitalizációt Támogató Egység (ITE)

2024-ben alakult meg az Agrárközgazdasági Intézet (AKI) részeként, a nemzeti KAP hálózat tagjaként

Célja:

- Az agráriumban érintett szereplők összekapcsolása
- Tudásáramlás és együttműködések erősítése
- Innovatív megoldások támogatása
- Nemzetközi tapasztalatszerzés
- Bekapcsolódás különböző kutatási keretprogramokba

Elérhetőség: ite.aki.gov.hu - podcastok, hírlevelek, webinarok

Kapcsolat. Tudásáramlás. Innováció.